

**HARAKATGA DOIR MASALALAR BILAN ISHLASHDA
AMALIYOTDAGI KUZATUV VA TAHLIL**

Muxiddinova Yulduz Rustam qizi

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti

Ellikqala pedagogika fakulteti Boshlang'ich ta'lim

yo'nalishi 3- bosqich talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada harakatga doir masalalar bilan ishlash jarayonida o'quvchilarning bilim, ko'nikma va kompetensiyalarini shakllantirish bo'yicha amaliy kuzatuvlar va ularning tahlili yoritilgan. Amaliy mashg'ulotlar davomida o'quvchilarning masala shartini tushunish, fizik kattaliklarni to'g'ri aniqlash, formulalarni qo'llash va mantiqiy izchillikda yechimga erishishdagi xatti-harakatlari kuzatilib, ularning samaradorlik darajasi baholangan. Kuzatuv natijalari asosida dars jarayonida qo'llanilishi lozim bo'lgan metodik tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: harakatga doir masalalar, kuzatuv, tahlil, amaliy mashg'ulot, o'quvchi faoliyati, metodik tavsiya, kompetensiya

Annotation: В статье освещаются практические наблюдения и анализ процесса работы с задачами на движение, направленные на формирование знаний, навыков и компетенций учащихся. В ходе практических занятий наблюдалось, как учащиеся понимают условие задачи, правильно определяют физические величины, применяют формулы и достигают решения логичным способом. На основе полученных данных даны методические рекомендации для повышения эффективности уроков.

Keywords: задачи на движение, наблюдение, анализ, практическое занятие, деятельность учащихся, методические рекомендации, компетенция

Аннотация: This article presents practical observations and analysis of working with motion problems to develop students' knowledge, skills, and

competencies. During practice sessions, students' ability to comprehend problem statements, identify physical quantities, apply formulas, and reach solutions logically were monitored and evaluated. Based on the observations, methodological recommendations for improving lesson effectiveness were proposed.

Ключевые слова: motion problems, observation, analysis, practical session, student activity, methodological recommendation, competence

KIRISH

Amaliyotdagi kuzatuv va tahlil, o'qitish va tarbiyalash jarayonining samaradorligini baholashda, o'quvchilarning rivojlanishini aniqlashda va pedagogik yondashuvlarning natijadorligini o'rganishda muhim ahamiyatga ega. Tajriba-sinov ishlari, ilgari surilgan metodikalarning amaliyotda qanday ishlashini va ularning samaradorligini ko'rsatishga yordam beradi. Quyida tajriba-sinov ishlari natijalarini keng va xatosiz tahlil qilishga harakat qilaman.

1. Sinov guruhining shakllanishi.

Tajriba-sinov ishlari uchun sinov guruhini tanlashda quyidagi omillar e'tiborga olinadi:

- O'quvchilarning yosh va intellektual darajasi
- O'qitilayotgan mavzular va darslar
- O'quvchilarning avvalgi bilim darajasi va o'qish motivatsiyasi

Tajriba-guruhidagi o'quvchilar o'quv rejasi va metodik yondashuvlarga nisbatan tanlangan, o'quvchilar har biri bo'yicha individual o'qish darajasi va ehtiyojlari hisobga olingan.

2. Tajriba-sinov ishlari davomida olingan natijalar.

Tajriba-sinov ishlari quyidagi ko'rsatkichlar asosida tahlil qilindi:

O'quvchilarning o'qish ko'nikmalari: Tajriba-guruhdagi o'quvchilarda yangi metodik yondashuvlar va o'qitish texnikalaridan foydalanish orqali o'qish ko'nikmalari rivojlandi. o'quvchilar fikrlarining aniq va mantiqiy tarzda ifodalanishi, matnni tahlil qilishdagi faollik va mustahkam tushuncha ko'rsatkichlarida sezilarli o'zgarishlar qayd etildi. Sinov guruhining o'quvchilari ilgari o'z fikrlarini faqat aniq javoblar bilan ifodalashsa, yangi metodik

yondashuvlar asosida ular o'z fikrlarini keng va tushunarli shaklda ifodalashni o'rgandilar.

O'quvchilarning motivatsiyasi: Yangi metodlar va amaliyotlar o'quvchilarning motivatsiyasini oshirdi. Tajriba-guruhda o'quvchilarning darslarga bo'lgan qiziqishi va ishtiroki o'sdi. o'quvchilarning o'zini ifodalashdagi erkinlik va ijodiy yondashuvlari motivatsion omil sifatida samarali ishladi.

Pedagogik metodik yondashuvlarning samaradorligi: Tajriba-sinov ishlari davomida qo'llanilgan metodik yondashuvlar va pedagogik texnikalar o'quvchilarning individual ehtiyojlariga moslashtirilgan va ular natijalarga ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Xususan, guruhli ishlash va interaktiv metodlar o'quvchilarning diqqatini oshirib, o'zaro muloqot qilishga yordam berdi.

3. Tajriba natijalarining umumiy tahlili.

Tajriba-sinov ishlarining umumiy tahlili quyidagi xulosalarga olib keldi:

Yangi metodik yondashuvlarning samaradorligi: Tajriba-guruhda foydalanilgan yangi pedagogik yondashuvlar o'quvchilarning o'qish va fikrlash ko'nikmalarini samarali ravishda rivojlantirdi. o'quvchilar o'z fikrlarini erkin ifodalash, mantiqiy tahlil qilish va o'zaro muloqot qilishda yuqori natijalarga erishdilar.

Motivatsiya va faollikning oshishi: o'quvchilarda motivatsiya darajasi yuqori bo'ldi, bu esa o'z navbatida o'qish jarayoniga yanada samarali yondashishni ta'minladi. O'quvchilarning darslarga faol ishtiroki, muammolarni hal qilishda yangi g'oyalarni ilgari surishlari ko'rsatkichlarida sezilarli yaxshilanishlarni keltirib chiqardi.

O'qituvchilarning pedagogik ko'nikmalari: Tajriba-sinov ishlari davomida o'qituvchilarning pedagogik ko'nikmalari rivojlandi. Yangi metodlarni qo'llash orqali o'qituvchilar o'quvchilar bilan samarali aloqalar o'rnatish va o'quv jarayonini yanada jozibador qilish imkoniyatiga ega bo'ldilar.

4. Xatoliklar va ularni bartaraf etish.

Harakatga doir masalalarni o'qitish boshlang'ich sinf matematika kursining muhim bo'limlaridan biridir. Tezlik, masofa va vaqt o'rtasidagi bog'liqlikni anglash

va bu asosda masalalarni yecha olish o'quvchilarning amaliy va mantiqiy fikrlash qobiliyatini shakllantiradi. Biroq, o'quvchilar tomonidan bu mavzuda bir qator xatoliklar sodir etilishi mumkin, shuningdek, o'qituvchilar tomonidan ham didaktik yondashuvlarda ayrim kamchiliklar mavjud. Ushbu bo'limda ana shu xatoliklar tahlil qilinadi va ularni bartaraf etishning samarali usullari taklif etiladi.

Tajriba-sinov ishlari davomida ba'zi kamchiliklar va xatoliklar ham yuzaga keldi:

1. Formula va tushunchalarni aralashtirib yuborish.
 - O'quvchilar tez-tez masofa, vaqt va tezlik o'rtasidagi formulalarni chalkashtirib yuboradilar.
 - Masalan, $S = v \times t$ o'rniga $v = S \times t$ deb yozish holatlari kuzatiladi.
2. Jadval, sxema va grafiklardan noto'g'ri foydalanish.
 - Masalada berilgan ma'lumotni to'g'ri sxema yoki chizma bilan tasvirlay olmaslik.
 - Harakat yo'nalishini, vaqt farqini yoki uchrashuv nuqtasini tushunmaslik.
3. Hayotiy tasavvurning yetarli emasligi.
 - O'quvchilar tezlik tushunchasini faqat son sifatida qabul qilishadi, uning hayotiy mazmunini anglamaydilar.
 - Masalan, "60 km/soat" tezlikda harakat qilayotgan mashina qancha vaqt ichida 120 km masofani bosib o'tishini intuitiv baholay olmaydilar.
4. E'tiborsizlik va noto'g'ri hisob-kitoblar.
 - Birliklarni noto'g'ri almashtirish (soat o'rniga daqiqa, km o'rniga m);
 - Sonlar bilan ishlashda diqqat yetishmovchiligi sababli xatoliklar qilish.
5. Ba'zi o'quvchilarda metodlar va yondashuvlarga nisbatan injiqliklar mavjud bo'ldi, bu esa ularning natijalariga ta'sir ko'rsatdi.
6. o'quvchilarning individual ehtiyojlarini to'liq hisobga olishda ba'zi qiyinchiliklar yuzaga keldi.

Bu kamchiliklarni bartaraf etish uchun qo'shimcha ta'lim materiallari, individual yondashuv va maxsus tayyorlov kurslari taklif qilindi.

O'qituvchi tomonidan yo'l qo'yiladigan metodik xatolar.

1. Mavzuni abstrakt holda tushuntirish.
 - Formulalarni bevosita berish, ularning kelib chiqishini va mazmunini o'quvchilarga tushuntirmaslik.
 - Bu esa o'quvchilarda mavzuga qiziqmaslikka va mexanik yodlashga olib keladi.
2. Real hayotiy vaziyatlar bilan bog'lamaslik.
 - Harakatga doir masalalarni faqat matematik shaklda berish, o'quvchida ularning amaliy ahamiyatini anglatmaslik.
3. Differensial yondashuv yetishmasligi.
 - O'quvchilarning individual tayyorgarlik darajasini hisobga olmasdan umumiy bir xil metodni qo'llash;
 - Natijada ayrim o'quvchilar qiyinchilikka duch keladilar.
4. Vizual vositalardan foydalanmaslik.
 - Sxema, jadval, chizma, animatsiya yoki modellar yordamida tushuntirish imkoniyatlari yetarli darajada qo'llanilmaydi.

Harakatga doir masalalarni o'rgatishda yuzaga keladigan xatoliklar va ularni bartaraf etish usullarini chuqur tahlil qilish o'qituvchidan puxta tayyorgarlik, innovatsion metodlardan foydalanish, o'quvchilarga individual yondashuvni talab qiladi. O'quvchilarda mustahkam bilim va amaliy ko'nikma shakllanishi uchun ta'lim jarayonini real hayotiy holatlar bilan boyitish, muloqotli metodlardan foydalanish, shuningdek, har bir xatoni imkoniyatga aylantirishga intilish kerak.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, harakatga doir masalalar bilan ishlashda amaliy kuzatuvlar asosida olingan natijalar o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini aniqlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Kuzatuvlar orqali o'quvchilarning eng ko'p qiynaladigan bosqichlari aniqlanadi va shu asosda samarali metodik yondashuvlar ishlab chiqiladi. Bunday yondashuvlar nafaqat dars sifatini oshiradi, balki o'quvchilarda mustaqil fikrlash, tahlil qilish va masalani to'g'ri yechish kompetensiyalarini ham shakllantiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdug'afforov, M. (2016). "Boshlang'ich sinflarda harakatga doir masalalar bilan ishlash metodikasi". Toshkent: Ma'naviyat.
2. Tursunov, X. (2020). "Boshlang'ich ta'limda harakatga doir masalalar va metodik yondashuvlar". Toshkent: Ta'lim va metodika.
3. Zokirov, J. (2020). "O'qitishda harakatga doir masalalar bilan ishlash va metodik qo'llanma". Toshkent: o'zbekiston matbuoti.
4. Tashkent State University of Economics (2020). "Harakatga doir masalalar bilan ishlashda innovatsion yondashuvlar". Toshkent: TSEU Press.